

**Овчарук Сергій Станіславович**

*доктор юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри адміністративного та митного права  
Університет митної справи та фінансів*

**Овчарук Сергей Станиславович**

*доктор юридических наук, доцент,  
доцент кафедры административного и таможенного права  
Университет таможенного дела и финансов*

**Ovcharuk Sergij**

*Doctor of Science of Law, Associate Professor,  
Associate Professor of the Department of Administrative and Customs Law  
University of Customs and Finance*

DOI: 10.25313/2520-2308-2020-8-6221

**ДО ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО  
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО  
НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ**

**К ВОПРОСУ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО  
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО  
НАУЧНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ**

**ON THE ISSUE OF ADMINISTRATIVE  
AND LEGAL SUPPORT OF INNOVATIVE SCIENTIFIC  
AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT**

**Анотація.** У статті досліджено природу та особливості адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку. Визначено особливості взаємовідносин між громадянами і державою для поліпшення добробуту українського суспільства. Заходи, які спрямовані на забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку, мають першочергово забезпечувати права, свободи, інтереси та пріоритети громадян, що проживають на території держави.

Специфікою адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку є його детальна регламентація нормативно-правовими актами, наприклад, законами, підзаконними актами, та нормативними актами, наприклад, національними стандартами України, технічними умовами, які чітко регламентують кожний етап проведення наукових досліджень та розробок, випуску продукції, впровадження її у виробництво чи інші сфери суспільної діяльності, забезпечення якості та безпечності продукції, а також цілого комплексу специфічних сегментів науково-технологічного розвитку.

Адміністративно-правове забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку характеризується динамічним характером та певними чітко визначеними стадіями розвитку до яких можливо віднести запровадження на всіх рівнях організації науково-технологічного забезпечення від загального, на рівні органів виконавчої влади, до галузевого, на рівні науково-дослідних установ систем управління якістю, запровадження технічного регулювання згідно технічних регламентів шляхом оцінки відповідності, а також стандартизації та добровільної оцінки відповідності й сертифікації продукції, процесів та методів виробництва.

Сучасні загрози інноваційному науково-технологічному розвитку нашої держави набувають усе більш глобального характеру. Обов'язковою умовою нормального стану інноваційному науково-технологічного розвитку нашої держави є

незалежність, стабільність, зростання національної економіки, а також налагодження тісної співпраці та взаємопорозуміння з власними громадянами.

**Ключові слова:** науково-технологічний розвиток, адміністративно-правове забезпечення, інноваційний розвиток.

**Аннотация.** В статье исследовано природу и особенности административно-правового обеспечения инновационного научно-технологического развития. Определены особенности взаимоотношений между гражданами и государством для улучшения благосостояния украинского общества. Меры, направленные на обеспечение инновационного научно-технологического развития, имеют в первую очередь направление обеспечивать права, свободы, интересы и приоритеты граждан, проживающих на территории государства.

Спецификой административно-правового обеспечения инновационного научно-технологического развития является его детальная регламентация нормативно-правовыми актами, например, законами, подзаконными актами, и нормативными актами, например, национальным стандартам Украины, техническими условиями, которые четко регламентируют каждый этап проведения научных исследований и разработок, выпуска продукции, внедрение ее в производство или другие сферы общественной деятельности, обеспечения качества и безопасности продукции, а также целого комплекса специфических сегментов научно-технологического развития.

Административно-правовое обеспечение инновационного научно-технологического развития характеризуется динамичным характером и определенными четко определенными стадиями развития к которым можно отнести введение на всех уровнях организации научно-технологического обеспечения от общего, на уровне органов исполнительной власти, в отраслевой, на уровне научно-исследовательских учреждений систем управления качеством, внедрение технического регулирования согласно технических регламентов путем оценки соответствия, а также стандартизации и добровольной оценки соответствия и сертификации продукции, процессов и методов производства.

Современные угрозы инновационному научно-технологическому развитию нашего государства приобретают все более глобальный характер. Обязательным условием нормального состояния инновационного научно-технологического развития нашего государства являются независимость, стабильность, рост национальной экономики, а также налаживание тесного сотрудничества и взаимопонимания с собственными гражданами.

**Ключевые слова:** научно-технологическое развитие, административно-правовое обеспечение, инновационное развитие.

**Summary.** The article examines the nature and features of administrative and legal support of innovative scientific and technological development. It defines the peculiarities of the relationship between citizens and the state with the aim to improve the welfare of Ukrainian society. Measures aimed at ensuring innovative scientific and technological development should primarily ensure the rights, freedoms, interests and priorities of citizens living in the territory of the state.

The specifics of administrative and legal support of innovative scientific and technological development is its detailed regulation by normative legal acts, such as laws, bylaws, and regulations, such as national standards of Ukraine, technical conditions that clearly regulate each stage of research and development, production, its introduction into production or other spheres of social activity, ensuring the quality and safety of products, as well as a range of specific segments of scientific and technological development.

Administrative and legal support of innovative scientific and technological development is characterized by a dynamic nature and certain clearly defined stages of development which include the introduction at all levels of scientific and technological support from general, at the level of executive authorities, to sectoral, at the level of research institutions quality management, the introduction of technical regulation in accordance with technical regulations by conformity assessment, as well as standardization and voluntary conformity assessment and certification of products, processes and production methods.

Modern threats to the innovative scientific and technological development of our state are becoming increasingly global. A prerequisite for the normal state of innovative scientific and technological development of our state is independence, stability, growth of the national economy, as well as the establishment of close cooperation and mutual understanding with its own citizens.

**Key words:** scientific and technological development, administrative and legal support, innovative development.

**Вступ.** Сьогодні існує велика необхідність захисту національних інтересів нашої держави, що вимагає негайних та ефективних дій, спрямованих на реалізацію її науково-технологічного потенціалу, а також забезпечення його ефективного використання при вирішенні всього комплексу проблем і завдань,

що стоять перед нашою державою. Будь-яка держава може значно прискорити власний розвиток фінансуючи перспективні наукові дослідження та впроваджуючи їх результати в практичну сферу для захисту власних національних інтересів. Наша держава практично не використовує власний науковий

потенціал наукового та технологічного розвитку, чим обумовлює неконкурентоспроможність товарів як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках.

Україна досить повільно рухається шляхом побудови високорозвиненої правової і демократичної європейської держави. Розвиток такої держави вимагає, зокрема, наукових досліджень та науково-технічних розробок, створення передових технологій, матеріалів та пристроїв, а також удосконалення системи організаційних заходів щодо забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку. Результати проведених досліджень матимуть як теоретичне так і практичне значення щодо подальшого розвитку законодавства України з організації та забезпечення інноваційних розробок й впровадження результатів у суспільне життя, а також розвитку науки адміністративного права та наповнення правозастосовчої практики у даній сфері.

**Мета статті** — визначити особливості адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку.

**Методи дослідження.** Дослідження базується на працях вітчизняних і зарубіжних науковців, а також на матеріалах нормативних актів, матеріалах ЗМІ, статистичних збірниках. При проведенні даного дослідження використовувалися методи порівняння та узагальнення, а також аналізу і синтезу.

**Результати.** Оточуючий нас світ змінюється в пришвидшеному темпі, стрімкий поступ якого багато в чому визначають передові науково-технологічні розробки. Сучасна людина практично не може ефективно проводити комунікації з іншими людьми чи дізнаватися про світ, який її оточує без використання технологій, що були винайдені і запроваджені у даному столітті. Але якщо озирнутися в історію, то не потрібно забувати, що 20 років для розвитку людства — це проміжок менший ніж мить, адже передусім в останні десятиліття було кардинально змінено способи роботи людини з інформацією та способи спілкування між людьми. Людство зробило великі кроки вперед і може користуватися практично всім інформаційним масивом, що його воно накопичувало протягом майже всього періоду існування. Встановлення спілкування з людьми з іншої півкулі планети Земля займає кілька секунд. Про такі досягнення кілька десятиліть тому люди могли лише мріяти. Тобто розвиток людства йде досить швидко, але нерівномірно. У нашій державі право людей на розвиток та винахідництво в першу чергу захищається Конституцією України [1]. Зокрема, відповідно до ст. 54 Конституції України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист

інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Також статтею 41 Конституції України встановлено, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. А у ст. 43 Конституції України закріплено право людини на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Як бачимо, громадяни мають суб'єктивне право на працю, наукову творчу діяльність а також на об'єкти інтелектуальної власності створені в процесі досліджень та розробок та це право регулюється нормативно-правовими актами щодо сфери відповідної діяльності. Крім того, держава за допомогою управлінських методів визначає доцільний, соціально корисний і необхідний варіант поведінки суб'єктів з метою забезпечення належного науково-технологічного розвитку суспільства.

З теорії права відомо, що правовідносини виникають, змінюються та припиняються відповідно до окремих правових норм, то особливістю адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку є його детальна регламентація нормативно-правовими актами та нормативними актами, які чітко регламентують кожний етап проведення відповідних досліджень та розробок, випуску технічної продукції, впровадження її у виробництво чи інші сфери суспільної діяльності, забезпечення якості та безпечності продукції, а також цілого комплексу специфічних сегментів діяльності.

Забезпечуючи інноваційний науково-технологічний розвиток власної держави, перш за все, варто зосередити увагу на нормативно-правовій базі у сфері управління, що забезпечує врегулювання відповідного сегменту правовідносин. Відзначимо, що адміністративне право — це управлінське право, яке відрізняється від інших галузей права специфікою предмета, методу регулювання та структурними особливостями [2]. Враховуючи наведене, можемо стверджувати, що особливе місце у системі організації науково-технологічного розвитку відводиться саме адміністративному праву. Саме за допомогою норм адміністративного права є можливим створення певної системи проведення наукових

досліджень та наукових розробок. В свою чергу, адміністративне право безпосередньо реалізується через адміністративно-правове регулювання.

Метою адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку є організація результативного проведення фундаментальних та прикладних досліджень, наукових розробок, а також забезпечення громадянам відповідних гарантій свободи наукової і технологічної творчості, що досягається за допомогою певних юридичних засобів, способів і форм, які створюють єдину систему. Зазначена система нормативності права переводить в упорядкованість суспільних відносин в сфері науково-технологічної діяльності задовольняючи інтереси суб'єктів права та встановлюючи їй забезпечуючи правопорядок. Зазначені правові засоби, способи і форми, складають формальну ознаку механізму адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку.

Саме державні органи виконавчої влади за допомогою норм права створюють відповідний правовий базис для реалізації правового регулювання науково-технологічного розвитку та забезпечують належний контроль за виконанням встановлених правових норм у зазначеній сфері, а також виконання організаційних заходів щодо функціонування системи науково-технологічного розвитку, до якого входить організація наукових досліджень та розробок, організація фінансового та інформаційного забезпечення наукової діяльності, організація правового забезпечення інтелектуальної власності створеної під час створення відповідної продукції, організація трудових відносин, організація екологічного забезпечення відповідної діяльності, організація міжнародних та господарських відносин між суб'єктами правовідносин та організація інших сфер, які забезпечують інноваційний науково-технологічний розвиток.

Базовими нормативно-правовими актами регулювання у сфері забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку виступають: Конституція України, закони України Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [3], «Про вищу освіту» [4]; «Про науково-технічну інформацію» [5]; «Про наукову і науково-технічну експертизу» [6] та інші нормативно-правові акти. Основною особливістю правової бази, що регулює адміністративно-правове забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку є притаманні тільки даній сфері такі нормативно-правові акти як технічні регламенти в яких закріплені технічні параметри, а також нормативні акти — національні стандарти України, стандарти організації Украї-

ни, технічні умови тощо, які стають обов'язковими до виконання у разі посилання на них у технічних регламентах, у всіх інших випадках мають добровільний характер застосування.

У сфері адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку важливим документом мала б стати Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» [7], що була прийнята у далекому 1999 році. Але даний документ лише окреслив програмні питання майбутньої на той час роботи і практично не запропонував механізмів вирішення проблем, що стояли перед молодого тоді державою. Після сплину кількох десятиліть виникло досить багато нових проблем, наприклад, захист кібербезпеки, а ті що існували значно посилювались, але практичних шляхів їх вирішення на законодавчому рівні так і не було запропоновано.

Специфічність нормативних документів, що регулюють адміністративно-правове забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку полягає у великому різноманітті нормативних актів, які регулюють певні сегменти цієї діяльності, а саме: наукову діяльність, науково-педагогічну та науково-організаційну діяльність; проведення фундаментальних та прикладних досліджень; проведення науково-дослідних, дослідно-конструкторських, проектно-конструкторських, дослідно-технологічних, технологічних, а також інші роботи, пов'язані з ними [3].

Норми адміністративного права, що регулюють адміністративно-правове забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку, підставно згрупувати за критерієм об'єкту правового впливу:

- норми, що визначають принципи публічного адміністрування цим напрямом;
- норми, що регламентують наукові дослідження та їхню комерціалізацію;
- норми, що визначають правове становище юридичних та фізичних осіб — суб'єктів наукової та науково-технічної дослідної діяльності;
- норми, що окреслюють комплекс прав та свобод фізичних осіб у сфері науково-технологічного розвитку;
- норми, що визначають порядок реалізації контролю за додержанням законності при проведенні науково-дослідної діяльності та комерціалізації її результатів.

Досліджуючи адміністративно-правове забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку, доцільно навести думку Ю. М. Фролова [8, с. 235], який зазначає, що «на відміну від традиційних



адміністративно-правових відносин «по вертикалі», в яких управління передбачає підпорядкування учасників спільної діяльності відповідному органу влади, в сучасних умовах розвитку ринкових відносин, розширення повноважень органів місцевого самоврядування, появи підприємств та організацій різних форм власності все більшого розвитку набувають відносини «по горизонталі» між органами державної влади та іншими суб'єктами, в яких вони стають рівноправними сторонами управлінської діяльності та окрім традиційного владного характеру, можуть мати й певні ознаки партнерства». Відмітимо, що існування чи відсутність державного примусу під час реалізації правовідносин цілком відповідає і сучасним тенденціям розвитку адміністративного права. Оскільки наукова та науково-технологічна діяльність це, в першу чергу, творча діяльність та її результати планувати наперед не завжди можливо, особливо при проведенні масштабних досліджень. Дана ситуація також має місце тому, що для виконання масштабних досліджень організовується співпраця багатьох структур, сукупний результат роботи яких іноді навіть важко спрогнозувати наперед. Саме тому розвивається організаційна складова, на базі міжнародних стандартів ISO 9000 запроваджуються системи управління якістю, які певним чином заміщують суто адміністративний підхід до регулювання відповідної сфери суспільних відносин на адміністративно-партнерський який втілює в собі традиційно адміністративну складову та добровільну співпрацю суб'єктів з адміністрацією (органами виконавчої влади) на взаємовигідних умовах та зацікавленості суб'єктів адміністративно-правових відносин науково-технологічного розвитку. Зменшується адміністративний вплив в питанні організації тієї чи іншої діяльності натомість на його заміну приходить велика потреба виконувати відповідні дії у межах встановлених нормативно-правовими та нормативними актами.

Як бачимо, специфікою адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку є його детальна регламентація нормативно-правовими актами: законами, підзаконними нормативно-правовими актами, та нормативними актами, наприклад, національними стандартами України, технічними умовами, які чітко регламентують кожний етап проведення наукових досліджень та розробок, випуску продукції, впровадження її у виробництво чи інші сфери суспільної діяльності, забезпечення якості та безпечності продукції, а також цілого комплексу специфічних сегментів науково-технологічного

**Висновки.** Адміністративно-правове забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку

характеризується динамічним характером та певними чітко визначеними стадіями розвитку, до яких можливо віднести запровадження на всіх рівнях організації науково-технологічного забезпечення від загального — на рівні органів виконавчої влади, до галузевого — на рівні науково-дослідних установ систем управління якістю, запровадження технічного регулювання згідно технічних регламентів шляхом оцінки відповідності, а також стандартизації та добровільної оцінки відповідності й сертифікації продукції, процесів та методів виробництва.

Підводячи підсумки розгляду питання щодо особливостей адміністративно-правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку, зазначимо, що нами вирішено за критерієм об'єкту правового впливу групи адміністративно-правових норм, що визначають принципи публічного адміністрування цим напрямом, регламентують наукові дослідження та їхню комерціалізацію, визначають правове становище юридичних та фізичних осіб — суб'єктів наукової та науково-технічної дослідної діяльності, окреслюють комплекс прав та свобод фізичних осіб у сфері науково-технологічного розвитку, визначають порядок реалізації контролю за додержанням законності при проведенні науково-дослідної діяльності та комерціалізації її результатів.

Важливою особливістю адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку є їх чітке адміністрування нормативно-правовими та нормативними актами.

На сьогодні система правового забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку є частково сформованою, проте чинні нормативно-правові акти не задіяні у конкретному механізмі забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку держави, а саме, у чинних стратегіях або програмах соціально-економічного розвитку держави не передбачається способів реалізації даних документів та контролю за їх виконанням.

На даному шляху розвитку вкрай важливим є дотримання вимог чинного законодавства Україною, у сфері забезпечення інноваційного науково-технологічного розвитку, а також виконання комплексу методологічних заходів, що регламентують покрокове виконання відповідних стратегій чи програм. Обов'язковою умовою динамічного інноваційного науково-технологічного розвитку України є її незалежність, соціальна стабільність, зростання національної економіки, а також налагодження реальної, дієвої співпраці та взаємопорозуміння із своїми громадянами.

### Література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Адміністративне право України: підруч. / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дзяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 3. Ст. 25.
4. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
5. Про науково-технічну інформацію: Законом України від 25 червня 1993 року № 3322-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 33. Ст. 345.
6. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 року № 51/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 9. Ст. 56.
7. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України від 13 липня 1999 року № 916-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 37. Ст. 336.
8. Фролов Ю. М. Особливості адміністративно-правових відносин у сучасних умовах // Порівняльно-аналітичне право. № 1. 2018. С. 234–236.

### References

1. Konstytucija Ukrainy: pryjnjata na p'jatih sesiji Verkhovnoji Rady Ukrainy 28 chervnja 1996 roku // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 1996. # 30. St. 141.
2. Administratyvne pravo Ukrainy: pidruch. / Ju. P. Bytjak, V. M. Gharashhuk, O. V. Djachenko ta in.; za red. Ju. P. Bytjaka. K.: Jurinkom Inter, 2007. 544 s.
3. Pro naukovu i nauково-tekhnichnu dijalnistj: Zakon Ukrainy vid 26 lystopada 2015 roku # 848-VIII // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 2016. # 3. St. 25.
4. Pro vyshhu osvitu: Zakon Ukrainy vid 1 lypnja 2014 # 1556-VII // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 2014. # 37–38. St. 2004.
5. Pro nauково-tekhnichnu informaciju: Zakonom Ukrainy vid 25 chervnja 1993 roku # 3322-KhII // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 1993. # 33. St. 345.
6. Pro naukovu i nauково-tekhnichnu ekspertyzu: Zakon Ukrainy vid 10 ljutogho 1995 roku # 51/95-VR // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 1995. # 9. St. 56.
7. Pro Konceptiju nauково-tekhnologhichnogho ta innovacijnogho rozvytku Ukrainy: Postanova Verkhovnoji Rady Ukrainy vid 13 lypnja 1999 roku # 916-KhIV. Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 1999. № 37. St. 336.
8. Frolov Ju. M. Osoblyvosti administratyvno-pravovykh vidnosyn u suchasnykh umovakh // Porivnjajjno-analitychne pravo. # 1. 2018. S. 234–236.